

Odotettu ratkaisu Valioliiga-jutussa

Immateriaalioikeuksien alueellinen lisensointi Euroopassa jatkuu. Rajat ylittävää salauksenpurkulaitteiden kauppaa ei kuitenkaan saa estää.

12

 Euroopan unionin tuomioistuin (EUT) antoi 4. lokakuuta 2011 odotetun ratkaisunsa niin sanotussa Valioliiga-jutussa (yhdistetyt tapaukset C-403/08 ja C-429/08). Tapauksessa tarkasteltiin immateriaalioikeuksien suojan sekä palveluiden tarjoamisen vapauden ja kilpailuoikeuden välistä jännitettä Euroopan unionissa. Tuomio vahvistaa satelliittivälitteisten av-palveluiden eurooppalaisia yhteismarkkinoita, mutta se ei kuitenkaan välttämättä ole sellaisenaan sovellettavissa muihin palveluihin tai ympäristöihin.

Brittiläinen Valioliiga on maailman seuratuin jalkapallosarja. Valioliiga lisensoi otteluiden satelliittilähetysoikeudet tv-kanaville alueellisesti hyödyntääkseen lisensoitavat oikeudet optimaalisesti. Sopimuksissa lähetysoikeuksien ostaja sitoutuu salaamaan lähetyssignaalin ja estämään lähetyksen näkyvän lisenssialueensa ulkopuolella.

Koska lisenssialue on yleensä yhtä kuin jäsenvaltio, television katsojat voivat käytännössä katsoa otteluita vain asuinvaltiossaan toimivan tv-yhtiön kautta. Englannin High Courtin EUT:lle tekemän ennakkoratkaisupyynnön kohteena olevat tapaukset koskevat pyrkimystä kiertää näitä alueellisia yksinoikeuksia.

Sisämarkkinat vastaan immateriaalioikeus

Englantiin on syntynyt liiketoimintaa, jossa Valioliiga-otteluiden seuraamiseen tarvittavat salauksenpurkukortit tuodaan halvemmista jäsenmaista. Maahan tuodaan myös tekaisuilla henkilötiedoilla ostettuja, kotikäyttöön tarkoitettuja katselukortteja, joita myydään edelleen pubeille julkista esittämistä varten. Tästä syntyy menetyksiä oikeuksienhaltijoille ja pubinpitäjälle säästöä noin 1000 euroa kuussa.

Tapauksessa oikeudenhaltijat haastoivat kreikkalaisten katselukorttien ja katseluun tarvittavien dekooderilaitteiden maahantuojat oikeuteen. Otteluita näiden avulla yleisölle näyttäneen pubinpitäjä sai erillisen syytteen. Tapauksessa on kysymys EU:n sisämarkki-

noita ja kilpailuoikeutta koskevien sääntöjen ja immateriaalioikeuden välisestä jännitteestä. Tuomiossa käsitellään sitä, voidaanko immateriaalioikeuksien suojalla pätevästi perustella yhdessä jäsenvaltiossa laillisesti myytyjen salauksenpurkukorttien käytön kieltämistä toisen jäsenvaltiossa.

Tuomiossa otetaan kantaa Euroopan unionin toiminnasta annetun sopimuksen palveluiden tarjoamisen vapautta ja kilpailunrajoituksia koskevien sääntösten sekä immateriaalioikeudellisen suojan suhteeseen.

Laitteiden levitys ja myynti on sallittua

Ennakkoratkaisupyynnössään High Court kysyi, ovatko ulkomailta tuodut katselukortit ja salauksenpurkulaitteet ehdollista pääsyä koskevan direktiivin määrittelemiä ”laittomia laitteita”, jotka mahdollistavat pääsyn suojattuun palveluun ilman palvelun tarjoajan lupaa. Lisäksi High Court tiedusteli, onko kyseinen direktiivi esteenä kansalliselle lainsäädännölle, jolla estetään ulkomaisten katselukorttien sopimusten vastainen maahantuonti.

Direktiivin mukaan ”laittomalla laitteella” tarkoitetaan laitetta tai ohjelmaa, joka on suunniteltu tai mukautettu mahdollistamaan pääsy suojattuun ymmärrettävässä muodossa olevaan palveluun ilman palvelun tarjoajan lupaa. Tapauksessa kortit oli saatettu markkinoille oikeudenhaltijan luvalla Kreikassa, ja niistä oli maksettu siellä korvaus. EUT katsoi tällä perusteella, että vaikka kortteja käytettiin Englannissa sopimuksen vastaisesti, ne eivät kuitenkaan olleet direktiivin määritelmän mukaisia ”laittomia laitteita”.

Tuomioistuin kuitenkin katsoi, että kansallinen lainsäädäntö voi tarjota pidemmälle menevää suojaa, mutta se ei saa rajoittaa EU-oikeudessa turvattua palvelun tarjoamisen vapautta. Tästä seuraa, että kyseessä olevaa Englannissa sovellettavaa lainsäädäntöä on pidettävä kiellettyinä palvelujen tarjoamisen vapauden rajoituksena, ellei sitä voida perustella erityisin hyväksyttävien perusteiden. Rajoituksen

tulee olla välttämätön ja oikeasuhtainen tuon tarkoituksen saavuttamiseksi.

Tekijänoikeuden ydinsisällön suojaaminen on hyväksyttävä rajoitusperuste

Tuomioistuimen aikaisemmassa oikeuskäytännössä immateriaalioikeudet ja niiden suojaaminen on katsottu hyväksyttäväksi perusteeksi palvelujen tarjoamisen vapauden rajoittamiselle (esimerkiksi Coditel-päätökset). Tekijänoikeuden ydinsisältö on saada kohtuullinen korvaus käytöstä, joten periaatteessa sisämarkkinoiden vastainen alueellinen jakaminen on sallittua tämän ydinsisällön turvaamiseksi.

Tuomioistuin pohti myös urheilutapahtumien ja niistä tehtävien lähetyksen tekijänoikeudellista luonnetta ja suojaa. Tuomiossa todetaan, että vaikka urheilutapahtumat eivät sellaisenaan nauti tekijänoikeudellista suojaa, niin lähetykset sisältävät suojattuja elementtejä. Urheilulähetykseen kuuluvat osat, kuten tunnusmusiikit ja grafiikat, voivat tehdä lähetyksestä kansallisen lain mukaan suojatun kokonaisuuden.

EUT toteaa kuitenkin, että oikeus kohtuulliseen korvaukseen on eri asia kuin oikeus mahdollisimman suureen korvaukseen. Sen mukaan oikeudenhaltijoilla on ollut mahdollisuus huomioida myös Kreikan ulkopuolinen yleisö oikeuksia hinnoitellessaan. Suurempi korvaus olisi seurausta hintaerosta, joka syntyy keinotekoisesti jaetuista alueellisista markkinoista. Tätä ei tuomioistuimen mukaan enää voida pitää tekijänoikeuden ydinsisältöön kuuluvana. Tästä syystä salauksenpurkulaitteiden maahantuontia rajoittavaa kansallista lainsäädäntöä ei voida perustella immateriaalioikeuksien suojaamisella.

Tietyt sopimusmääräykset kilpailuoikeuden vastaisia

Tapauksen toinen keskeinen kysymys koskee Valioliigan ja lisenssinsaaajan välisiä sopimusmääräyksiä. Tuomion mukaan sopimusmääräykset, jotka velvoittavat lisenssinsaaajat estämään katselukorttien käytön toisissa jäsenval-

tioissa ovat EU:n kilpailuoikeuden vastaisia.

Tuomiossa kuitenkin todetaan, ettei alueellinen lisensointi sinänsä ole kiellettyä. Lisenssisopimukset saavat jatkossakin määrittellä lähetyksen vastaanottoalueet ja kieltää katselukorttien myymisen lisenssialueen ulkopuolelle. Käsiteltävässä tapauksessa kielletty kilpailunrajoitus muodostuu yhtenevästä sopimusmääräyksistä, jotka edellyttävät toimenpiteitä, joilla lisenssinsaaajat estävät korttien toimimisen omien lisenssialueidensa ulkopuolella.

Otteluiden näyttäminen yleisölle laitonta

EUT on rajannut tuomion käsillä olevaan tapaukseen, eikä pyri julkisasiamiehen ratkaisuehdotuksen tavoin muotoilemaan laajentavaa oikeusohjetta lisensointikäytäntöihin. Tuomiossa on kysymys satelliittilähetyksistä. Rajaus tarkoittaa muun muassa sitä, että tekijänoikeudellisesti merkittäviä toimia tulkitaan satelliittilähetyksidirektiivin valossa.

Tapauksessa Valioliiga-otteluita oli – paitsi vastaanotettu Kreikasta hankittuja salauksenpurkukortteja käyttäen – myös näytetty yleisölle brittiläisissä pubeissa kreikkalaisten kotikäyttöön myytyjen katselukorttien avulla. EUT:n mukaan tämä pubeissa tapahtuva esittäminen oli tekijänoikeusdirektiivissä tarkoitettua lähetyksen yleisön saataville saattamista, joka edellyttää oikeudenhaltijan luvan. Tuomioistuin seurasi tältä osin omaa jo vakiintunutta tulkintakäytäntöään.

Tuomio sallii alueelliset yksinoikeuslisenssit

EUT korostaa ratkaisussa, että alueellinen lisensointi on edelleen sallittua. Lisenssointisopimuksissa ei saa kuitenkaan olla sisämarkkinoiden toteutumisen estäviä velvoitteita, elleivät ne ole välttämättömiä tekijänoikeuden ydinsisällön suojaamiseksi.

Tuomion rajaus satelliittilähetyksiin on huomioitava tulkittaessa päätöstä oikeusohjeena. Ratkaisu ei sellaisenaan vaikuta välittömästi esimerkiksi online-oikeuksien lisensointiin.

Euroopan unionin tuomioistuin (EUT), yhdistetyt tapaukset C-403/08 ja C-429/08: <http://curia.europa.eu/>

Coditel I, C-62/79, 18.3.1980
Coditel II, C-262/81, 6.10.1982

Euroopan unionin toiminnasta tehty sopimus (SEUT), artikla 56 (palveluiden tarjoamisen vapaus) EUVL C 115, 9.5.2008, s. 70 ja artikla 101 (kilpailurajoitukset) EUVL C 115, 9.5.2008, s. 88–89.

Direktiivi ehdolliseen pääsyyn perustuvien tai ehdollisen pääsyn sisältävien palvelujen oikeussuojasta (98/84/EY), EYVL L 320, 28.11.1998, s. 54–57.

Direktiivi satelliitin välityksellä tapahtuvaan yleisradiointiin ja kaapeleitse tapahtuvaan edelleen lähettämiseen sovellettavien tekijänoikeutta sekä lähioikeuksia koskevien sääntöjen yhteensovittamisesta (93/83/ETY), EYVL L 248, 6.10.1993, s. 15–21.

Coditel-päätökset, Euroopan unionin virallinen lehti (EUVL) ja lainsäädäntö saatavilla EUR-Lex -tietopankista: <http://eur-lex.europa.eu/>

Jatkossa on todennäköistä, että satelliittilähetyksen markkinat jakautuvat jäsenmaiden lisäksi myös kielialueiden mukaan. Tietyt urheiluoikeudet saatetaan myös lisensoida Euroopan-laajuisesti.

Selvää on, että oikeudenhaltijat voivat estää kotitalouksille myytävien katselukorttien käytön yleisölle avoimissa tiloissa tai tilaisuuksissa, ja siten säilyttää nykyiset lähetyksen erilliset ”kotitalouksien” ja ”kaupallisten” käyttäjien markkinat. ■

Timo Enroth
Procopé & Hornborg Asianajotoimisto Oy

Kirjoittaja on kommentoinut tuomioon liittyvää julkisasiamiehen ratkaisuehdotusta IPRinfo-lehden numerossa 3/2011: Muuttuuko alueellinen lisensointi? s. 10–12.

13